

ЗАГАЛЬНОПЕДАГОГІЧНІ ОСНОВИ МЕТОДОЛОГІЇ ПІДГОТОВКИ МАЙБУТНІХ СПЕЦІАЛІСТІВ

Анотація

У роботі аналізуються основні методологічні напрями педагогічного дослідження, взаємозв'язок методологічних напрямів, їх вплив на засади професійної підготовки майбутнього спеціаліста.

Аннотация

В работе проанализированы основные методологические направления педагогических исследований, взаимосвязь методологических направлений, их влияние на основы профессиональной подготовки будущего специалиста.

Annotation

The methodological directions of pedagogical researches, the connection of methodological researches, their influence on the basics of future specialist's professional training are analyzed in the paper.

Постановка проблеми у загальному вигляді.

Процеси реформування системи вищої освіти, які відбуваються зараз в контексті інтеграції України до європейського освітнього простору, приводять до необхідності переосмислення ролі майбутнього спеціаліста в новому столітті. Постає питання про зумовленість, доцільність, необхідність концептуального обґрунтування визначеної педагогічної проблеми. Вища освіта України повинна відповідати не тільки соціальному замовленню суспільства, а й індивідуальним потребам кожного фахівця. Це й визначає характер змін у системі вищої освіти.

Сьогодні стає більш важливою необхідність проведення цілого комплексу спеціальних наукових педагогічних досліджень з методології освіти. Гуманізація освіти дозволяє педагогічній науці активно впроваджувати сучасну „Я-концепцію” професійної підготовки спеціалістів. Наш підхід до розв'язання проблеми методології педагогічного дослідження ґрунтується на розумінні того, що поняття методологія має три головні значення: навчання, наука про метод, теорія методу, суть, можливість методу; принципи як орієнтири у

побудові й здійсненні діяльності; методи практичної, пізнавальної, оцінювальної діяльності.

Аналіз останніх досліджень.

У структурі методологічного знання сучасні вчені – В. М. Шейко і Н. М. Кушнарєнко [1, с. 57] ототожнюють методологію науки з дослідною діяльністю, інші вчені Е. Г. Юдін, В. М. Борисов та ін. виокремлюють різні рівні методології: філософський, загальнонауковий, конкретнонауковий і технологічний. Але невирішеною раніше частиною проблеми методології наукових досліджень залишається аналіз різних загальнопедагогічних напрямів професійної підготовки майбутнього спеціаліста.

Формування мети статті. Мета нашої роботи – проаналізувати основні загальнопедагогічні напрями методології сучасної професійної підготовки майбутнього спеціаліста.

Завдання роботи: визначити основні методологічні напрями педагогічного дослідження, проаналізувати взаємозв'язок методологічних напрямів, розкрити їх вплив на основи професійної підготовки майбутнього спеціаліста.

Виклад основного матеріалу дослідження.

Різновиди наукової методології мають кілька класифікацій. Наведемо класифікацію Ю. П. Сурміна [2, с. 29].

<i>МЕТОДОЛОГІЯ</i>			
<i>За змістом</i>	<i>За видами діяльності</i>		
<ul style="list-style-type: none"><i>принципи, норми</i><i>цінності, парадигми</i><i>поняття, методи</i><i>теорії, прийоми</i>	<i>Гносеологічна</i>	<i>Праксеологічна</i>	<i>Аксіологічна</i>

Методологічними напрямами, які є основою для успішності педагогічного дослідження з проблеми професійної підготовки фахівців вважаються системний, діяльнісний, компетентнісний, синергетичний, етнопедагогічний, антропологічний напрями та інші.

Домінуючим у нашому педагогічному дослідженні є *особистісний напрям*. Саме такий підхід у вивченні особистісного напрямку характеризується фундаментальністю дослідження. Можна виділити кілька аспектів теорії особистості:

- професійне навчання і педагогічна технологія;
- історія педагогіки;
- педагогічна освіта особистості;
- формування культури міжособистісних відносин;
- готовність фахівця;
- особистість педагога.

Соціальний напрям відображає освітнє середовище, яке постійно змінюється. Такі зміни обумовлено соціокультурною ситуацією. Про це свідчить ряд факторів:

1. Збільшується динаміка розвитку освітнього середовища, відбуваються зміни в сфері вищої освіти і професійної підготовки майбутніх фахівців.

2. Розширюються педагогічні контакти з закордонними колегами, відбуваються педагогічні зміни світового рівня, що приводить до змін у сфері національної освіти.

Однак сучасне соціальне середовище, на думку деяких педагогів і психологів, характеризується окремими негативними тенденціями: усебічне проникнення нових технологій приводить до остраху фахівця бути заміненим комп'ютером чи новим обладнанням, відбувається поступовий розрив і утрата взаємозв'язку особистості зі своїми культурними й історичними коріннями [3, с. 25–26].

Такі негативні тенденції змушують задуматися про необхідність підготовки майбутнього фахівця до взаємодії в соціальному педагогічному просторі. Теоретичною основою для цього служать дослідження в галузі різних аспектів соціального напрямку педагогічних досліджень: соціалізація

особистості, соціолінгвістична взаємодія, інтерсоціальна і геосоціальна неопедагогіка, педагогічна генеалогія тощо.

Розширення поняття „соціалізація особистості” (за Н. Ф. Головановою) характеризується такими підходами: соціологічним, факторним, інтраіндивідуальним: „педагогічним прийомом соціалізації виступають відносини особистості, усе їхнє різноманіття і безліч, які не піддаються урахуванню” [4, с. 43].

Культурологічний напрям розглядає зміни в галузі соціокультурного середовища у вищій освіті, де спостерігається явне зміщення нових акцентів в галузі світової, національної культури, культури спілкування, особистості. Теоретичним фундаментом такого напрямку в методології є роботи В. М. Гриньової [5], І. П. Тернової [6] та ін. Основою розвитку педагогічної культури майбутнього фахівця є діяльність у взаємозв'язку людських й історичних досягнень і цінностей, з урахуванням особистості й закономірності її розвитку. Розвиток такої культури розглядається на різних рівнях взаємодії: на філолофсько-історичному, соціально-педагогічному й інших рівнях.

Напрямок безперервної освіти з'явився у методології педагогічних досліджень порівняно недавно, оскільки раніше вважалося, що освіти, отриманої у вищій школі, цілком достатньо. Сучасний підхід до освіти свідчить про зворотне. Обмежена і безмежна освіта може бути різною: продовженою, відновленою, додатковою, безперервною, багатовіковою [7]. Аналіз педагогічної літератури свідчить про посилення інтересу до освіти дорослих: одержанню другої освіти, підвищенню кваліфікації, перепідготовці. Закордонні джерела ставлять нову педагогічну проблему – навчання людей похилого віку, людей так званого „третього віку”. Люди третього віку збагачують духовну і матеріальну культуру свого суспільства, діляться досвідом своєї інтелектуальної діяльності. Так виникає навчання в університетах для людей третього віку з власною міжнародною асоціацією, що з'явилася нещодавно. Такі університети відкриваються чи при стаціонарних вищих навчальних закладах (Франція), чи автономно від них (Великобританія). Однак характерним є

наступне: зміст навчального матеріалу визначається відповідно до інтересів „студентів”, а формою проведення обираються практичні й семінарські заняття дискусійного типу, з великою кількістю різноманітних нетрадиційних форм і прийомів роботи [8, с. 86].

Для нашого педагогічного дослідження вирішальним також стал *системний напрям*. В ньому підготовка фахівця розглядається як система, у якій усі компоненти взаємозв'язані та взаємозалежні. На цьому напрямі ґрунтується наша модель підготовки фахівця. З позицій діяльнісного напрямку ми розглядаємо діяльність майбутнього спеціаліста як основу, засіб і вирішальну умову його професійної підготовки. Його професійна підготовка будується на основі врахування провідного виду діяльності. Від цього залежить і структура підготовки. Системний напрям враховано нами в розкритті змісту і форм підготовки фахівця.

Компетентнісний напрям визначає важливі компетентності, на формування яких має спрямовуватися сучасна підготовка. Із компетентнісним напрямом визнаються особистісні й фахові компетенції. В аналізі моделі професійної підготовки ми спиралися на основні положення компетентнісного напрямку.

Інформаційний напрям визначає, що інформація стає головним ресурсом розвитку, конструктивним фактором у процесі підготовки сучасного спеціаліста. Спираючись на такий підхід, ми визначаємо педагогічні умови успішної професійної підготовки, а також аналізуємо науково-методичне забезпечення підготовки майбутнього фахівця.

Синергетичний напрям заснований на постійному обміні енергією чи інформацією. Синергізм педагогічного впливу – результат комбінованого впливу всіх складових, коли сумарний ефект перевершує вплив таких одиничних факторів, забезпечує оптимізацію процесу підготовки спеціаліста. Основні положення синергетичного напрямку ми розглядаємо як методологічні засади для розкриття сутності процесу професійної підготовки фахівця, його

опису та оцінки за допомогою методів математичної статистики в педагогічному експерименті.

Висновки. Наприкінці дослідження ми дійшли висновку, що для успішної професійної підготовки майбутнього фахівця необхідно спиратися на сучасні методологічні напрями, які є вирішальними для проведення будь-якого педагогічного дослідження. Зміст філософського рівня складають основні категорії діалектики, закони діалектичного матеріалізму і загальні принципи пізнання. До рівня загальнонаукової методології комплексу наук про людину належать системний, діяльнісний і синергетичний підходи. Зміст конкретнаукового рівня для педагогіки становлять інтернаукові знання у галузі філософії, фізіології вищої нервової діяльності, психології, соціології, політології, суспільствознавства, менеджменту тощо. До технологічного рівня методології належать підходи, що є методологічними основами вирішення конкретної педагогічної проблеми.

Домінуючим у нашому педагогічному дослідженні (й в сучасній педагогіці й психології) є особистісний, соціальний, культурологічний напрями, напрям безперервної освіти, а також системний, діяльнісний, компетентнісний, інформаційний, синергетичний напрями, які детально проаналізовано нами у роботі.

Список використаних літературних джерел:

1. Шейко В. М. Організація та методика науково-дослідницької діяльності: Підручник / В. М. Шейко, Н. М. Кушнарєнко. – К.: Знання-Прес, 2002. – 295 с.
2. Сурмін Ю. П. Майстерня вченого: підручник для науковця / Ю. П. Сурмін. – К.: Консорціум з удосконалення менеджмент-освіти в Україні, 2006. – 302 с.
3. Лукина А. К. Социальная педагогика: Учебн. Пособие / А. К. Лукина. – Красноярск: Красноярск. гос. ун-т., 1995. – 50 с.

4. Голованова Н. Ф. Социализация школьника как явление педагогическое / Н. Ф. Голованова // Педагогика. – 1998. – № 5. – с. 42–45.
5. Гриньова В. М. Формування педагогічної культури майбутнього вчителя (теоретичний та методичний аспекти) / В. М. Гриньова. – Х.: Основа, 1998. – 300 с.
6. Терновая И. П. Формирование культуры педагогического общения в свете современных социокультурных изменений: дис. канд. пед. наук / И. П. Терновая. – Таганрог, 1998. – 184 с.
7. Сергеев Н. К. Непрерывное педагогическое образование: концепция и технология учебно-научно-педагогических комплексов. (Вопросы теории): Монография / Н. К. Сергеев. – С-Пб – Волгоград: Перемена, 1997. – 166 с.
8. Вульфсон Б. Л. Стратегия развития образования на Западе на пороге XXI века / Б. Л. Вульфсон. – М.: УРАО, 1999. – 208 с.